

УДК 356.2:346.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-1.3>

Е. П. Іванченко, кандидат юридичних наук,
професор Української технологічної академії,
радник Асоціації митних брокерів України,
докторант Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

ПРАВОВІ ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню сучасних підходів господарсько-правового забезпечення правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності.

Аналіз доктрини господарського права та митного законодавства України дозволив сформулювати авторську позицію, відповідно до якої – саме комплексне застосування правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності має розглядатися як узгоджений економіко-правовий механізм присутності держави на ринку митних брокерських послуг.

Екстраполюючи загально-узгоджені теоретичні підходи регулюючого впливу держави на ринок митних брокерських послуг, автором констатовано, що державна митна політика на діяльність митних брокерів здійснюється через такі форми, як: 1) прогнозування та розроблення програм розвитку ринку митних брокерських послуг; 2) управління митною брокерською діяльністю; 3) контроль за діяльністю митних брокерів; 4) нормативне (відомче) регулювання митної брокерської діяльності.

Аналіз питання про правові форми та засоби державного регулювання митної брокерської діяльності здійснено автором через застосування методу сходження від абстрактного до конкретного. Де об'єктом виступає державне регулювання окремого виду підприємництва – митна брокерська діяльність. Абстрактною категорією при дослідженні заявленої проблематики виступили наведені вище правові форми державного регулювання митної брокерської діяльності, сутність яких виявляється через конкретний засіб (засоби) регулюючого впливу держави на ринок митних брокерських послуг.

Ключові слова: державне регулювання господарської (підприємницької) діяльності, державне регулювання митної брокерської діяльності, митна брокерська діяльність, правові форми державного регулювання митної брокерської діяльності, засоби державного регулювання митної брокерської діяльності.

E. P. Ivanchenko. Legal forms and means of state regulation of customs brokerage activities: modern approaches of commercial law support

The article studies modern approaches to commercial law support of legal forms and means of state regulation of customs brokerage activities.

The analysis of the doctrine of commercial law and customs legislation of Ukraine allowed the author to formulate his original position, under which it is the comprehensive application of legal forms and means of state regulation of customs brokerage activities which should be considered as a coherent economic law mechanism of the State's presence in the market of customs brokerage services.

Extrapolating the generally agreed theoretical approaches to the regulatory impact of the State on the customs brokerage market, the author states that the state customs policy on the activities of customs brokers is carried out through the following forms: 1) forecasting and development of programs for the development of the customs brokerage market; 2) management of customs brokerage activities; 3) control over the activities of customs brokers; 4) regulatory (departmental) regulation of customs brokerage activities.

The author analyzes the issue of legal forms and means of state regulation of customs brokerage activities by applying the method of ascent from the abstract to the concrete: the object is the state regulation of a particular type of business – customs brokerage activities. The abstract category in the study of the relevant issues is the above legal forms of state regulation of customs brokerage activities, the essence of which is manifested through a specific means of the state's regulatory influence on the customs brokerage market.

Key words: state regulation of commercial (entrepreneurial) activity, state regulation of customs brokerage activity, customs brokerage activity, legal forms of state regulation of customs brokerage activity, means of state regulation of customs brokerage activity.

Постановка проблеми. Активізація економічних трансформаційних явищ та загострення міжнародної конкуренції зумовлюють необхідність постійного перегляду й корегування державницьких механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Створення належного рівня економічної безпеки,

© Е. П. Іванченко, 2024

розбудова країни як правової держави безпосередньо пов'язана з підвищенням ефективності інституціонального забезпечення діяльності органів державної влади, що спрямована на своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України у сфері зовнішньоекономічних операцій. Важлива роль у захисті суспільних відносин у сфері митно-правового регулювання належить митним органам, завдання і функції яких спрямовані на захист державних інтересів, прав та інтересів громадян, а також суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) [1, с. 34].

Введення правового режиму воєнного стану змінило підходи Державної митної служби України (Держмитслужба) до організації діяльності, що втілюється у прийнятті низки відомчих нормативно-правових актів, які безпосередньо торкнулися порядку здійснення митної брокерської діяльності, а отже, стали пріоритетом митних інтересів України в сфері забезпечення митної безпеки.

Митна брокерська діяльність є важливим елементом належного функціонування усєї митної системи України. Вона визнається однією з головних складових фінансової стійкості та безпеки кордону в умовах правового режиму воєнного стану і повоєнного економічного відновлення України. Саме тому окремим фактором забезпечення митної безпеки є розбудова ефективної системи регулювання митної брокерської діяльності.

Ефективна взаємодія держави і суб'єктів митної брокерської діяльності, полягає в синергетичному поєднанні належного застосування правових форм та засобів державного регулювання такого особливого виду підприємництва, з метою створення оптимальних умов функціонування ринку митних брокерських послуг та митного простору України.

Метою статті є дослідження сучасних підходів господарсько-правового забезпечення правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності.

Результати дослідження. Ефективне застосування правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності, на нашу думку, має розглядатися як взаємоузгоджений економіко-правовий механізм присутності держави на ринку митних брокерських послуг. Загальновідомо, що держава реалізує властиві їй функції в економіці у двох формах: у формі довгострокової (стратегічної) політики і у формі поточної (тактичної) політики, що спрямовані на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому, згідно ч. 1 ст. 9 Господарського кодексу України (ГК України) [2] (як загальний рівень регулювання).

Безпосередній прояв державницької функції на ринку митних брокерських послуг (як спеціальний рівень регулювання) доцільно аналізувати через категорію державної митної політики і окремі елементи її безпосередньої реалізації (митні інтереси, митна безпека, митна справа). Вказане дозволяє визначити об'єктивну необхідність державного регулювання митної брокерської діяльності в сучасних особливих умовах господарювання, з метою подальшого ефективного повоєнного відновлення економіки України.

Саме *спеціальний рівень* прояву державницької функції на ринку митних брокерських послуг, який реалізують Міністерство фінансів України (Мінфін) та Держмитслужба стане предметом дослідження у цій статті.

За науково-узгодженим господарсько-правовим підходом специфіка регулювання будь-якого виду підприємницької діяльності розглядається через аналіз впливу конкретних правових форм та засобів державного регулювання на конкретний ринок товарів, робіт та послуг або конкретну сферу економіки.

Екстраполюючи доктринальний вимір прояву регулюючого впливу держави на ринок митних брокерських послуг, слід констатувати, що державна митна політика на діяльність митних брокерів здійснюється за допомогою таких правових форм, як: 1) прогнозування та розроблення програм розвитку ринку митних брокерських послуг; 2) управління митною брокерською діяльністю; 3) контроль за діяльністю митних брокерів; 4) нормативне (відомче) регулювання митної брокерської діяльності. Вказані напрями взяті нами за основу при дослідженні проблематики сучасних правових форм, в яких органи державної влади *спеціальної компетенції* реалізують покладені на них законодавством повноваження у сфері державного регулювання митної брокерської діяльності.

Спираючись на положення науки господарського права названі правові форми та специфіку їх практичної реалізації доцільно розглядати через правосуб'єктність державних органів, які мають регулюючі, управлінські та контролюючі повноваження. Так, Мінфін, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 375 «Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України» [3] є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, забезпечує формування та реалізацію єдиної державної митної політики та здійснює нормативно-правове регулювання у митній сфері.

В свою чергу, центральним органом виконавчої влади спеціальної компетенції, що реалізує державну митну політику в Україні є Держмитслужба. Правове становище Держмитслужби визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» (Положення № 227) [4], згідно якої Держмитслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, та який (орган виконавчої влади) реалізує державну митну політику і державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи.

Як вбачається із проведеного нами аналізу спеціального законодавства, нормотворчі повноваження (прийняття відомчих нормативно-правових актів), що впливають безпосередньо на порядок здійснення окремих напрямів митної брокерської діяльності має Держмитслужба, хоча Положення № 227 на неї такі права прямо не покладає. Вказане слід визнати проблемою практичного втілення державної митної політики в частині нормативного регулювання ринку митних брокерських послуг, адже одночасне покладення на органи державної влади дублюючих функції без чіткої сепарації їх повноважень створює нормативних хаос відомчого рівня державного регулювання і занурює ринок у стан правової невизначеності.

Повертаючись до розгляду питання аналізу правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності вважаємо за доцільне застосувати метод сходження від абстрактного до конкретного, як теоретичний метод наукового пізнання, заснований на послідовному переході (абстрактне-конкретне) в процесі реконструкції розвитку об'єкта дослідження. Де об'єктом виступає державне регулювання окремого виду підприємництва – митна брокерська діяльність. Абстрактною категорією при дослідженні заявленої проблематики будуть виступати наведені вище *правові форми* державного регулювання митної брокерської діяльності, сутність яких виявлятиметься через *конкретний засіб (засоби) регулюючого впливу держави* на ринок митних брокерських послуг.

Вважаємо, що обраний нами методологічний підхід надасть змоги чітко з'ясувати внутрішню організацію процесу регулювання такого особливого виду підприємницької діяльності на основі синергетичних поєднань специфічних взаємозв'язків та характеристик правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності та врахувати наріжні аспекти їх взаємозв'язку і цілісності.

1) *Прогнозування та розроблення програм розвитку ринку митних брокерських послуг.* Починаючи з моменту набуття Україною незалежності законодавцем було прийнято ряд нормативно-правових актів, що стосувалися програмного регулювання митної справи (Стратегії, Концепція) [5, 6, 7, 8], проте жоден із програмних документів не містив положень, щодо перспектив та напрямів розвитку і вдосконалення ринку митних брокерських послуг.

Отже, конкретним проявом правового засобу реалізації аналізованої форми державного регулювання митної брокерської діяльності має стати розробка, затвердження і запровадження Кабінетом Міністрів України за поданням Мінфіну і Держмитслужби цілісного нормативно-правового акту – *Стратегії вдосконалення та розвитку митної брокерської діяльності із Планом заходів*, щодо її реалізації.

Щодо *структурних положень Стратегії*, то вони мають містити наріжні напрями, зокрема: мету; напрями реалізації; загальні вимоги до створення, здійснення та припинення суб'єктів митної брокерської діяльності; напрями удосконалення процесу надання митних брокерських послуг (з урахуванням процесів апроксимації та адаптації митного законодавства України з правом ЄС); державне регулювання та саморегулювання митної брокерської діяльності; забезпечення добросовісної конкуренції на ринку митних брокерських послуг; очікувані результати реалізації Стратегії; обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для реалізації Стратегії; План заходів реалізації положень Стратегії.

2) *Управління як правова форма державного регулювання митною брокерською діяльністю.* Поширення загальноприйнятого визначення «управління як правова форма регулювання економіки» [9, с. 35] на ринок митних брокерських послуг, дозволяє сформулювати авторське поняття «*управління митною брокерською діяльністю*» – як прийняття державою, в особі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, юридично значущих рішень, з оперативних питань порядку створення, безпосереднього здійснення та припинення суб'єктів митної брокерської діяльності. Наведене поняття можна вважати достатнім для цілей нашого дослідження.

Аналіз нормативно-правових актів, які визначають правовий статус центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, дозволяє нам виокремити окремі засоби державного регулювання митною брокерською діяльністю, що найбільш повно характеризують специфіку такої правової форми.

2.1) *Надання дозволів на провадження митної брокерської діяльності.*

Відповідно до Порядку подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності (Порядок) затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» [10] Держмитслужба, у межах повноважень, наданих їй «Положенням про Державну митну службу України», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 227, забезпечує порядок подання та розгляду заяв щодо провадження митної брокерської діяльності, а також надання, переоформлення, анулювання чи зупинення дії дозволу на провадження митної брокерської діяльності (Дозвіл).

Так, з метою набуття права на провадження митної брокерської діяльності, переоформлення, зупинення дії чи анулювання Дозволу митний брокер подає Держмитслужбі відповідну заяву за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності».

Дія Дозволу може бути зупинена або анульована. За загальними правилами, визначеним господарським законодавством, зупинення дозвільного документа передбачає можливість його поновлення за певних

умов, анулювання такої процедури не забезпечує. До того ж, процедури як зупинення так і анулювання дозвільного документу, можуть відбуватися у добровільній або примусовій формах. Проте, дослідження митного законодавства у цій частині вказує на відсутність чіткого унормування таких положень (зокрема, щодо процедури анулювання дії Дозволу).

Відповідно до п. 2 Наказу Міністерства фінансів України «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» від 27 вересня 2021 року № 517 підставою зупинення дії Дозволу чи його анулювання є виявлення Держмитслужбою фактів порушення митним брокером вимог законодавства України з питань митної справи.

Аналіз наведеного положення свідчить про оціночний характер підстав застосування таких заходів впливу як зупинення або анулювання дії Дозволу. Відсутність чіткої конкретизації порушень митного законодавства тягне за собою нівелювання принципу правової визначеності при застосуванні Держмитслужбою санкцій до митного брокера. Вказане слід визнати правовою лакуною, яка потребує усунення, шляхом внесення змін до Наказу.

Згідно пп. 2, п. 3, Розділу II Положення, питання про зупинення дії Дозволу розглядається у разі отримання: інформації, у тому числі митних органів, щодо невиконання митним брокером вимог, встановлених МК України, актами Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (вимоги законодавства); заяви митного брокера про зупинення дії Дозволу, поданої Держмитслужбі через Єдине вікно.

Аналізоване Положення викриває нормативну неузгодженість, що прямо порушує права та законні інтереси суб'єктів митної брокерської діяльності при застосуванні до них Держмитслужбою заходів впливу у формі зупинення або анулювання дії Дозволу. Адже, на сьогодні ні МК України, ні актами Кабінету Міністрів України, ні актами Мінфіну, ані відомчими актами Держмитслужби чітко не встановлені підстави, які б при їх виникненні, свідчили про невиконання митним брокером вимог митного законодавства.

Слід застережити, що Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 15 серпня 2022 року [11] було виключено ст. 412 МК України, на яку є посилання у пп. 2, п. 3, Розділу II Положення, і яка чітко визначала підстави для зупинення та анулювання дії Дозволу.

На жаль, виключення ст. 412 МК України, не потягло за собою процедуру внесення змін до Положення, в частині встановлення чітких підстав зупинення та анулювання дії Дозволу, натомість, пп. 1. п. 3 та пп. 1 п. 4 Розділу II Порядку містять посилання на вказану статтю МК України, як на підставу застосування аналізованих процедур.

Вказана нормативна неузгодженість потребує вирішення, шляхом внесення змін до п. 3 та п. 4, Розділу II Порядку подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання Дозволів на провадження митної брокерської діяльності від 27 вересня 2021 року № 517 затвердженого Наказом Міністерства фінансів України.

Рішення про анулювання дії Дозволу оформлюється шляхом видання наказу Держмитслужби. Не дивлячись на відсутність у Положенні норми, щодо можливості подання добровільної заяви про анулювання дії Дозволу, аналіз правила, передбаченого пп. 2, п. 4, Розділу II Положення, стосовно того, що інформація про анулювання дії Дозволу та причини анулювання вноситься до Реєстру, дають нам підстави для виокремлення такої форми анулювання, як подання добровільної заяви.

2.2) Ведення реєстру митних брокерів.

Згідно ст. 415 МК України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде реєстри підприємств, які провадять види діяльності, зазначені ст. 404 МК України.

Ведення Реєстру митних брокерів (Реєстр) здійснюється Держмитслужбою, відповідно до Порядку подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання Дозволів на провадження митної брокерської діяльності, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517. Держмитслужба веде Реєстр шляхом реалізації комплексу заходів, спрямованих на створення електронної бази даних, розроблення програмного забезпечення для її ведення, надання доступу до інформації та адміністрування цієї бази даних.

Реєстр митних брокерів – це електронна база даних, що містить інформацію про юридичних осіб, а також фізичних осіб – підприємців, яким надаються, переоформлюються, анулюються дії дозволів або дія яких зупиняється, та ведеться на єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Призначенням вебпорталу «Єдине вікно» є забезпечення інформаційної взаємодії фізичних осіб, фізичних осіб – підприємців, юридичних осіб, нерезидентів, які є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи, їх уповноважених осіб (представників) та інших заінтересованих осіб з митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

2.3) Упровадження та технічне супроводження інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій; електронних сервісів для суб'єктів господарювання; функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволив провідним країнам світу максимально оптимізувати митну сферу, це стосується і автоматизації митниць, і діджиталізації окремих митних процедур та формальностей, і технологічного оновлення процесу надання послуг суб'єктами митної брокерської діяльності та іншими учасниками митних відносин.

Щодо сучасних національних підходів, то наведені положення ґрунтуються на нормах кодифікованого нормативного акту. Відповідно до ст. 31 Митного Кодексу України (МК України) [12] митна справа здійснюється з використанням ІКТ, у тому числі заснованих на системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, що функціонують на національному та/або міжнародному рівні.

Серед основних напрямів правового регулювання процесів діджиталізації митного простору, доречно виділити наступні: процедура спільного транзиту; діджиталізація митної брокерської діяльності; «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»; діджиталізація процедури ввезення гуманітарної допомоги; «Електронна черга перетину кордону» («єЧерга»), «Електронна митниця», діджиталізація митної справи. Актуальним проблемам правового регулювання процесів діджиталізації за практичними спрямуваннями: New Computerized Transit System – NCTS, Єдине вікно для міжнародної торгівлі, «єЧерга», Електронна митниця; процедура ввезення гуманітарної допомоги нами вже була присвячена окрема увага [13, 14, 15].

Проте питання напрямів діджиталізації митної справи та митної брокерської діяльності потребують окремого висвітлення. Визначальними, в частині *діджиталізації митної справи та митної брокерської діяльності*, слід визначити такі відомчі нормативно-правові акти як Наказ Міністерства фінансів України від 19 травня 2023 року № 263 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем» (Наказ № 263) і Наказ Міністерства фінансів України від 9 лютого 2024 року № 63 «Про реалізацію рішення Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами» (Наказ № 63) [16], яким було реалізовано рішення Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами «Про затвердження довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-Annual Strategic Plan For Electronic Customs, MASP-C)».

Згідно Наказу № 263 Єдина автоматизована інформаційна система митних органів (ЄАІС) – багатофункціональна інтегрована автоматизована система, яка становить сукупність взаємопов'язаних інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів з метою здійснення митної справи, і засобів їх забезпечення. ЄАІС складається з функціональних систем центрального та локального рівнів, що функціонують на національному та/або міжнародному рівні, та засобів їх забезпечення.

Наказ № 63, який затвердив «Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-Annual Strategic Plan For Electronic Customs, MASP-C)», розроблений у контексті підготовки України до вступу до ЄС та виконання Додатку XV до Угоди про асоціацію [17], яким встановлено чіткий перелік заходів, що їх Україна має виконати задля гармонізації митних процесів з європейськими стандартами. Особливу увагу було приділено виконанню всіх вимог щодо майбутніх інтеграцій до систем ЄС.

За основу взято Багаторічний стратегічний план електронної митниці ЄС. Національний план має стати керівним документом з питань упровадження та розвитку митних інформаційних систем у наступні роки. Успішна реалізація визначених трансформацій забезпечить ІТ-систему адекватними інструментами для боротьби з корупцією та шахрайством.

Як основу ІТ-стратегії Держмитслужби визначено, зокрема: сервісно-орієнтовну архітектуру; централизоване упровадження ЄАІС; гармонізований інтерфейс із ЄС і Єдине вікно для міжнародної торгівлі.

Увагу приділено запровадженню принципів кіберзахисту, особливо – запису та відстеженню історії запитів на внесення змін до даних, захисту від несанкціонованого доступу до інформації, неможливості зміни або втрати журналів роботи з даними, неможливості зміни інформації та документів, наданих користувачами з використанням кваліфікованого електронного підпису.

3) Наступна форма державного регулювання митною брокерською діяльністю це контроль.

Доктрина господарського права формулює поняття категорії контролю – як сукупності організаційно-технічних і правових заходів, спрямованих на визначення компетентними органами ступеня відповідності фактичних напрямів і результатів діяльності суб'єктів господарювання встановленим державою правилам, нормам і нормативам, а також виявлення порушень в діяльності цих суб'єктів, вжиття заходів щодо їх усунення, в тому числі застосування господарсько-правових санкцій [18, с. 21].

Згідно п. 24 ст. 4 МК України митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Глава 49 МК України («Здійснення митного контролю») безпосередньо присвячена питанням здійснення митного контролю та окремим формам його здійснення. Відповідно до ч. 1 ст. 334 МК України Держмитслужба має право вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою Кодексом покладено на митні органи, тільки ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені МК України.

Фактично, аналізована норма вказує на особливий суб'єктний склад, по відношенню до якого Держмитслужба має право застосовувати окремі форми митного контролю, а саме: 1) особи, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України; 2) особи, які провадять діяльність, контроль за якою Кодексом покладено на митні органи.

Отже, предмет дослідження, при розгляді питання, щодо митного контролю як форми державного регулювання митної брокерської діяльності, потребує зосередження *на другому виді осіб*, щодо яких Держмитслужба право застосовувати окремі форми митного контролю. Вказане напряму корелюється із приписами ст. 404 МК України, відповідно до якої митна брокерська діяльність відноситься до видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами.

Класичним і найбільш застосовуваним засобом державного регулювання митної брокерської діяльності, якій опосередковується формою митного контролю, є перевірки Держмитслужбою суб'єктів митної брокерської діяльності (підприємств за змістом митного законодавства) з приводу дотримання вимог законодавства України з питань митної справи.

Згідно ст. 345 МК України Держмитслужба має право провадити документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.

Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань митної справи щодо: 1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів; 2) обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування, застосування знижених ставок ввізного мита; 3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення; 4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або умовам процедури кінцевого використання, та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі; 5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 17 серпня 2020 року № 509 «Про затвердження порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок» [19], квартальний план-графік документальних планових виїзних перевірок Держмитслужби (план-графік документальних перевірок Держмитслужби) формується та коригується відповідно до пропозицій територіальних органів та структурних підрозділів Держмитслужби, який затверджує Голова Держмитслужби, або особа, яка виконує його обов'язки.

Наказ Міністерства фінансів України від 10 грудня 2021 року № 658 «Про затвердження Порядку оформлення митними органами результатів документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи» [20], регламентує, що структурний підрозділ митного органу, до функціональних повноважень якого належать організація та проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства з питань митної справи, здійснює ведення електронних журналів обліку актів (довідок) про результати проведення документальних перевірок (журнал).

Інформація, що міститься в акті (довідці) про результати документальної перевірки, не підлягає розголошенню посадовими особами митного органу, а також передачі в інші органи, за винятком випадків, передбачених законом.

4) *Нормативне регулювання, як форму державного регулювання митної брокерської діяльності*, варто аналізувати через призму відомчої нормотворчості Мінфіну та Держмитслужби в *горизонтальній площині*, тобто, за окремими напрямками діяльності митних брокерів. Фактично мова іде про висвітлення специфіки *систематизації митного законодавства* за окремими напрямками здійснення митної брокерської діяльності.

Так, за суб'єктною ознакою (через аспект особливостей правового статусу митних брокерів) митне законодавство, що врегульовує митну брокерську діяльність в цілому, *окремі напрями* її здійснення чи конкретні питання реалізації, – можна систематизувати за напрямками наведеними. Варто вказати, що нижченаведена нормативна база не є вичерпною і подається для розуміння специфіки відомчої нормотворчості в горизонтальній площині.

4.1) безпосереднє регулювання порядку здійснення митної брокерської діяльності та контролю за її здійсненням:

Порядок подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517, який регламентує порядок подання та розгляду заяв щодо провадження митної брокерської діяльності, а також надання, переоформлення, анулювання чи зупинення дії дозволу на провадження митної брокерської діяльності і визначає порядок ведення Реєстру митних брокерів;

Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517, який унормовує порядок провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за нею з боку Держмитслужби.

4.2) унормування порядку митного оформлення:

Наказ Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 629 «Про затвердження Порядку та строків митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом» [21] який розроблено відповідно до ст. ст. 231, 232, 335, ч. 5 ст. 247 МК України, з метою визначення дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, які знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, а також здійснення операцій із заміщення природного газу (бекхолу). Наказом встановлено, що з метою забезпечення взаємодії між єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів та інформаційними системами декларантів, митних брокерів та інших осіб у процесі здійснення митних формальностей можуть використовуватись відповідні вебсервіси та інші електронні сервіси, доступні через мережу Інтернет. Наказ унормовує процедуру декларування та митне оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, процес здійснення фактичного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, процедуру здійснення митного контролю та митного оформлення обсягів балансування, балансуючих обсягів природного газу та обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхолу);

Наказ Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 629 «Про затвердження Порядку та строків митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі», який розроблено відповідно до ст. 231, 232, 247 МК України з метою визначення дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів під час їх переміщення через митний кордон України лініями електропередачі. Наказом закріплено, що з метою забезпечення взаємодії між єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів та інформаційними системами декларантів, митних брокерів та інших осіб у процесі здійснення митних формальностей можуть використовуватись відповідні вебсервіси та інші електронні сервіси, доступні через мережу Інтернет. Наказ врегулює процедуру декларування та митного оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі і безпосереднього здійснення фактичного контролю товарів.

4.3) регламентація виконання митних формальностей:

Наказ Міністерства фінансів України від 29 червня 2023 року № 355 «Про затвердження Особливостей виконання митних формальностей під час застосування спрощення «процедура випуску за місцезнаходженням» та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України» [22], який визначив положення щодо виконання митних формальностей під час застосування спрощення «процедура випуску за місцезнаходженням». Наказ встановлює, що обмін електронними повідомленнями здійснюється з використанням засобів інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем підприємств (у тому числі митних брокерів) та електронних інформаційних ресурсів митних органів з дотриманням вимог законодавства у сферах захисту інформації, а також електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації. В Наказі формалізовано Особливості виконання митних формальностей щодо товарів, доставлених до авторизованого об'єкта за процедурою, визначеною МК України та на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

4.4) діджиталізація роботи митних органів:

Наказ Міністерства фінансів України від 19 травня 2023 року № 263 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем», який визначає основні завдання та функції Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів (ЄАІС), структуру ЄАІС та призначення її складових, порядок і умови застосування систем ЄАІС, повноваження суб'єктів ЄАІС. Згідно Наказу, обмін інформацією між ЄАІС та інформаційними системами інших органів державної влади, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, митних, правоохоронних та інших уповноважених органів іноземних держав, суб'єктів ЗЕД, митних брокерів та інших заінтересованих осіб здійснюється в електронній формі відповідно до міжнародних договорів та законодавства України, зокрема з питань митної справи, захисту інформації та електронних публічних послуг.

4.5) заповнення митних декларацій:

Наказ Міністерства фінансів України 30 травня 2012 року № 651 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа», який визначив правила заповнення граф митних декларацій (МД) за формою єдиного адміністративного документа (ЄАД), додаткових аркушів до нього, порядок унесення відомостей до доповнення, а також порядок оформлення, розподілу та використання аркушів МД;

Наказ Міністерства фінансів України 24 травня 2012 року № 599 «Про затвердження Правил заповнення декларації митної вартості» [23], в якому визначається порядок заповнення декларації митної вартості (ДМВ), яка використовується: декларантом або уповноваженою ним особою – при визначенні та заявленні митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту; митним органом – при здійсненні контролю за правильністю визначення декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту. Наказ закріплює правила заповнення ДМВ; Правила заповнення граф ДМВ посадовою особою митного органу; правила заповнення граф ДМВ декларантом або уповноваженою ним особою;

Наказ Міністерства фінансів України 4 січня 2023 року № 6 «Про затвердження Порядку заповнення митної декларації М-16» [24], який визначив правила заповнення граф митної декларації М-16 (М-16), форма якої затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450. Правила, передбачені цим Порядком, поширюються на застосування М-16 на паперових носіях, виготовлених за допомогою комп'ютера, та електронних митних декларацій М-16 (ЕМ-16). Відмітки, що проставляє посадова особа підрозділу митного оформлення (ПМО) митниці в М-16 на паперових носіях, до електронної копії М-16 (ЕМ-16) вносяться за допомогою інформаційних технологій.

4.6) надання та анулювання митницею особливого статусу, а також облік осіб, що є учасниками митних правовідносин:

Наказ Міністерства фінансів України від 7 жовтня 2014 року № 1013 «Про затвердження Порядку надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера» [25], який визначає процедуру надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ, ратифікованої Законом України від 7 грудня 2011 року № 4091-VI «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ, Угоди про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія, Угоди про сільське господарство між Україною та Ісландією та Угоди про сільське господарство між Україною та Швейцарською Конфедерацією», та положень Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії, ратифікованої Законом України від 16 жовтня 2012 року № 5445-VI «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії», а також інших міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку, якими передбачено надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера (угоди);

Наказ Міністерства фінансів України від 16 липня 2012 року № 835 «Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу» [26], який розроблено відповідно до розділу 1 Спеціального додатка D до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року, МК України з метою встановлення вимог до об'єктів, які мають намір отримати статус «митний склад» (МС), та організації їх роботи. Наказ регламентує вимоги до облаштування, порядок внесення до Реєстру МС, переоформлення Дозволу, зупинення дії Дозволу, анулювання Дозволу;

Наказ Міністерства фінансів України від 15 червня 2015 року № 552 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 29 квітня 2021 року № 242) «Про затвердження Порядку обліку осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи» [27], який визначає процедури ведення Держмитслужбою та митницями централізованого обліку осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи (облік осіб), а саме: взяття на централізований облік; присвоєння облікових номерів; внесення змін до облікових даних; зняття з обліку; оприлюднення відомостей про облік; встановлення форм заяв та документів з питань обліку. Наказ регламентує порядок взяття на облік резидентів та нерезидентів, порядок формування облікового номера, порядок зняття з обліку осіб та порядок оприлюднення відомостей з Реєстру.

4.7) виконання митних формальностей:

Наказ Міністерства фінансів України 9 жовтня 2012 року № 1066 «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень», який регламентує дії посадових осіб митних органів, перевізників, декларантів або уповноважених ними осіб під час здійснення контролю за переміщенням товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу юридичними та фізичними особами незалежно від виду транспорту, крім товарів, що переміщуються стаціонарними засобами транспортування (трубопроводи та лінії електропередачі) без застосування заходів гарантування, у: 1) вантажних відправленнях; 2) супроводжуваному багажі; 3) несупроводжуваному багажі; 4) ручній поклажі.

4.8) коригування митної вартості:

Наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 2012 року № 598 «Про затвердження Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів» [28]. Згідно Наказу, рішення про коригування митної вартості товарів (Рішення) – це закріплення результатів здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів як до, так і після їх випуску відповідно до вимог ст. ст. 54, 55 МК України. Наказ вміщує Перелік додаткових складових до ціни договору, до яких відносить комісійну та брокерську винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агенту за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів.

Особливістю відомчого нормативного регулювання митної брокерської діяльності слід вважати наявність класифікаторів, які мають особливу правову регламентацію.

Так, відповідно до ст. 454 МК України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, затверджує нормативно-технічні документи, які використовуються для оформлення митних декларацій та виконання інших митних формальностей, визначених Кодексом, – відомчі класифікатори інформації з питань митної справи – та встановлює порядок їх ведення. Мінфін здійснює упровадження таких класифікаторів, що, використовуються виключно для цілей, передбачених МК України.

Згідно ч. 4, ст. 454 МК України, Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, інформує державні органи та суб'єктів ЗЕД про зміни, внесені до класифікаторів, не пізніше ніж за 10 днів до дня набрання чинності такими змінами, а якщо внесення змін до таких класифікаторів здійснюється з метою реалізації актів законодавства, що набирають чинності менш як за 10 днів з дня їх опублікування, – не пізніше наступного робочого дня з дня внесення таких змін до класифікаторів.

Наказом Міністерства фінансів України 29 травня 2012 року № 623 «Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій», було оприлюднено Перелік окремих класифікаторів. Переважна більшість із наведених у Наказі Класифікаторів втратила чинність 25 грудня 2012 року на підстав Наказу Держмитслужби «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Держмитслужби України» [29], з огляду на необхідність приведення актів Держмитслужби України у відповідність до МК України.

З метою вдосконалення та актуалізації відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, що використовуються у процесі оформлення митних декларацій Мінфін Наказом від 26 січня 2024 року № 36 «Про затвердження Змін до Класифікатора типів декларацій, Класифікатора особливостей переміщення товарів через митний кордон України, Класифікатора характеристик угод, Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України, Класифікатора документів, сертифікатів, дозволів та додаткової інформації та Класифікатора видів надходжень бюджету, що контролюються митними органами» [30] оновив окремі Класифікатори, які було затверджено наказом Мінфіну від 20 вересня 2012 року № 1011 [31].

Висновки. Проведений аналіз правових форм та засобів державного регулювання митної брокерської діяльності відповідає засадничому принципу здійснення митної справи, закріпленому у п. 2 ст. 8 МК України, який полягає у виключних повноваженнях митних органів України щодо здійснення митної справи. Проте нормативна неузгодженість розмежування рівнів на напрямів відомчого нормативного регулювання митної брокерської діяльності (між Держмитслужбою та Мінфіном) потребує нагального усунення, шляхом оновлення нормативно правових актів, що визначають компетенцію і функціонал таких державних органів.

Активна трансгранична взаємодія суб'єктів ЗЕД, що обумовлена євроінтеграційними процесами України, надає особливої ваги державній митній політиці у сучасних умовах господарювання, структуроутворюючим елементом якої вступають суб'єкти митної брокерської діяльності, які в силу особливих функцій та місця в митному просторі України, забезпечують його належне функціонування.

Список використаних джерел:

1. Борисенко О. П. Інституційні особливості формування та реалізації митної політики України. *Держава та регіони*. Серія Державне управління. 2012. № 3. С. 34–39.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
3. Про Міністерство фінансів України: Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.
4. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>.
5. Про схвалення Концепції залучення компаній (радників) до реформування митниць Державної фіскальної служби: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 267-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248954123>.
6. Про схвалення Концепції створення багатofункціональної комплексної системи «Електронна митниця»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 1236-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-%D1%80#Text>.

7. Про схвалення Концепції значного зменшення кількості передбачених законодавством податкових пільг, що надаються у разі ввезення товарів на митну територію України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 року № 458-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2001-%D1%80#Text>.
8. Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 978-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80#n10>.
9. Щербина В. С. Господарське право : підручник. К. : ЮрінкомІнтер, 2013. 640 с.
10. Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності: Наказ Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1672-21#n4>.
11. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#n1274>.
12. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
13. Іванченко Е. Господарсько-правовий аналіз процесу діджиталізації митної справи: сучасний стан та перспективи розвитку. Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, діджиталізація, війна : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : НДІ приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. С. 68-78.
14. Іванченко Е. Особливості діяльності митних брокерів в умовах правового режиму воєнного стану: сучасний стан та перспективи правового регулювання. *Юридичний вісник*. 2023. № 6. С. 26–36.
15. Іванченко Е. П. Інституційні зміни діяльності митних брокерів в умовах правового режиму воєнного стану: особливості та перспективи правового регулювання. Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 30 листопада 2023 р.). Київ, НДІ приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. С. 80-91.
16. Про реалізацію рішення Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами» Наказ Міністерства фінансів України від 9 лютого 2024 року № 63. URL: <https://customs.gov.ua/en/documents/pro-realizatsiiu-rishennia-komitetu-z-upravlinnia-informatsiinimi-tehnologiyami-u-sistemi-upravlinnia-derzhavnimi-finansami-420>.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
18. Вінник О. М. Господарське право. Курс лекцій. К.: Атіка, 2005. 624 с.
19. Про затвердження порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок: Наказ Міністерства фінансів України від 17 серпня 2020 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0861-20#Text>.
20. Про затвердження Порядку оформлення митними органами результатів документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи: Наказ Міністерства фінансів України від 10 грудня 2021 року № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0070-22#Text>.
21. Про затвердження Порядку та строків митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом: Наказ Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-12#Text>.
22. Про затвердження Особливостей виконання митних формальностей під час застосування спрощення «процедура випуску за місцезнаходженням» та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 29 червня 2023 року № 355. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1378-23#Text>.
23. Про затвердження Правил заповнення декларації митної вартості: Наказ Міністерства фінансів України 24 травня 2012 року № 599. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0984-12#Text>.
24. Про затвердження Порядку заповнення митної декларації М-16: Наказ Міністерства фінансів України 4 січня 2023 року № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-23#Text>.
25. Про затвердження Порядку надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера: Наказ Міністерства фінансів України від 7 жовтня 2014 року № 1013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1529-14#Text>.
26. Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу: Наказ Міністерства фінансів України від 16 липня 2012 року № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1324-12#Text>.
27. Про затвердження Порядку обліку осіб, які під час провадження своєї діяльності є учасниками відносин, що регулюються законодавством України з питань митної справи: Наказ Міністерства фінансів України від 15 червня 2015 року № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0807-15#Text>.

28. Про затвердження Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів: Наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 2012 року № 598. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0883-12#Text>.

29. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій: Наказ Міністерства фінансів України 29 травня 2012 року № 623. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0743342-12#Text>.

30. Про затвердження Змін до Класифікатора типів декларацій, Класифікатора особливостей переміщення товарів через митний кордон України, Класифікатора характерів угод, Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України, Класифікатора документів, сертифікатів, дозволів та додаткової інформації та Класифікатора видів надходжень бюджету, що контролюються митними органами: Наказ Міністерства фінансів України від 26 січня 2024 року № 36. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MF24004?an=7&ed=2024_01_26.

31. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій: Наказ Міністерства фінансів України від 20 вересня 2012 року № 1011. URL: <https://qdpro.com.ua/ru/document/55262>.